УДК 338.48:332

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.89-4-05

**ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ЕТНОГАСТРОНОМІЧНОГО
ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ**

ГОЛОД А. П.,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму,
Львівський державний університет
фізичної культури
імені Івана Боберського,
ГОНЧАРЕНКО М. Ф.,
кандидат економічних наук,
доцент, ректор, Міжнародна
академія управління персоналом,
НИКИГА О. В.,
викладач, Львівський державний
університет фізичної культури
імені Івана Боберського,
ЄВДОШЕНКО О. В.,
магістрант Львівського
університету бізнесу і права

**INNOVATIVE PRINCIPLES OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT
OF ETHNO-GASTRONOMIC
TOURISM IN THE REGION**

HOLOD A.,
Doctor of Science in Economics,
Associate Professor, Head of the
Department of Tourism, Ivan
Bobersky Lviv State University of
Physical Culture,
HONCHARENKO M.,
PhD in Economics, Associate
Professor, Rector of the
International Academy of
Personnel Management,
NYKYHA O.,
Lecturer, Lviv State University of
Physical Culture named after Ivan
Bobersky,
YEVDOSHCHENKO O.,
Master's student, Lviv University of
Business and Law

Стаття присвячена обґрунтуванню інноваційних засад організації етногастрономічного туризму в регіоні на підставі положень парадигми сталого розвитку. Визначено мету, зміст та інноваційні характеристики етногастрономічного туризму, проаналізовано його взаємозв'язки з іншими видами туристичної діяльності. Виокремлено інноваційні аспекти сталого розвитку етногастрономічного туризму в регіоні. Проаналізовано потенціал сталого розвитку етногастрономічного туризму у Львівській області, виявлено основні його інноваційні напрями. Зроблено висновок про те, що сталий розвиток етногастрономічного туризму на регіональному рівні повинен базуватися на поєднанні процесів територіальної диференціації і концентрації, врахуванні впливу глобальних і регіональних чинників, а також локальних соціально-культурних особливостей.

Ключові слова: етногастрономічний туризм, сталий розвиток, інноваційні засади, ресторанне господарство, територіальні громади.

Статья посвящена обоснованию инновационных принципов организации этногастрономического туризма в регионе на основании положений парадигмы устойчивого развития. Определены цели, содержание и инновационные характеристики этногастрономического

туризма, проанализированы его взаимосвязи с другими видами туристической деятельности. Выделены инновационные аспекты устойчивого развития этногастрономического туризма в регионе. Проанализирован потенциал устойчивого развития этногастрономического туризма во Львовской области, выявлены основные его инновационные направления. Сделан вывод о том, что устойчивое развитие этногастрономического туризма на региональном уровне должно базироваться на сочетании процессов территориальной дифференциации и концентрации, учете влияния глобальных и региональных факторов, а также локальных социально-культурных особенностей.

Ключевые слова: этногастрономический туризм, устойчивое развитие, инновационные принципы, ресторанное хозяйство, территориальные общины.

The article deals with the innovative principles substantiation of ethno-gastronomic tourism organization in the region based on the provisions of the paradigm of sustainable development. The purpose, content and innovative characteristics of ethno-gastronomic tourism are determined, its interrelations with other types of tourist activity is analyzed. The innovative aspects of ethno-gastronomic tourism sustainable development in the region in the region are identified. The potential of ethno-gastronomic tourism sustainable development in Lviv region is analyzed, its main innovative directions are revealed. It is concluded that the sustainable development of ethno-gastronomic tourism at the regional level should be based on a combination of both territorial differentiation and concentration processes, taking into account the influence of global and regional factors, as well as local socio-cultural features.

Keywords: ethno-gastronomic tourism, sustainable development, innovative principles, restaurant industry, territorial communities.

Постановка проблеми. Туризм як потенційний ресурс розвитку економіки країни характеризується позитивними тенденціями щодо зростання попиту на відповідні послуги. Туристична діяльність відіграє все більш важливу роль у культурному, економічному та політичному житті держави і перетворюється на засіб досягнення порозуміння і толерантності у відносинах між численними етнічними спільнотами та культурами. Врахування потреб і мотивацій різних категорій туристів сприяє більш повному використанню культурного потенціалу території країни. Постійна диференціація попиту на туристичному ринку зумовлює необхідність розробки інноваційних видів тур-продуктів, формування і реалізація яких в сучасних умовах неодмінно має базуватися на концепції сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями сутності інновацій в сучасному економічному розвитку на різних територіальних рівнях займалися багато науковців, серед яких можна виокремити таких українських вчених як Л. Горбач [1], Ю. Коновал [2], В. Соловійов [3], А. Третяк [4], П. Харів [5] та ін. Проблеми інноваційних механізмів сталого розвитку туристичної сфери на регіональному рівні також перебували у фокусі уваги окремих науковців, серед яких З. Бурик [6], В. Зайцева [7], О. Коркуна [8], Л. Масловська [9], О. Підвальна [10] та ін.

Поряд із цим, постійно зростаюча диференціація туристичної сфери як у

просторовому, так і у функціональному вимірах, зумовлює потребу у науковому обґрунтуванні інноваційних напрямів сталого розвитку на регіональному рівні нових видів і форм організації туризму, серед яких і етногастрономічний туризм.

Метою дослідження є обґрунтування інноваційних засад організації етногастрономічного туризму в регіоні на підставі положень парадигми сталого розвитку.

Основні результати дослідження. Етногастрономічний туризм є одним із сучасних напрямів туристичної діяльності, різновидом гастрономічного туризму. Варто зауважити, що гастрономічний туризм можна трактувати також як один з різновидів культурного туризму, адже гастрономія є визнаним елементом культури. Окрім того, гастрономічний туризм має тісні зв'язки з подієвим, етнічним, агротуризмом та ін. Важливим аспектом розвитку гастрономічного туризму є можливість його поєднання з оптимізацією функціонування ресторанного господарства регіону.

У контексті сталого розвитку туристичної сфери регіону особливої уваги заслуговують взаємозв'язки між гастрономічним та етнічним туризмом. Метою етнічного туризму є відвідування етнографічних об'єктів для пізнання культури народу, етносу, що проживає зараз або проживав колись на певній території, традицій, побутових особливостей, національної кухні тощо. Можна сказати, що етнічний туризм виступає формою історико-культурної спадщини регіону. Подібний вид туризму здатний задовольнити цілий ряд духовних потреб людини. Головною цінністю етнічного туризму є громади, культура яких відрізняється від культури туристів.

Науковці також трактують етнічний туризм як один із різновидів культурного туризму, що пов'язаний із ознайомленням з традиційними культурно-побутовими особливостями життя населення дестинацій [11].

Етнічний туризм широко розповсюдився в останні роки, коли туризм перетворився з виключно економічної категорії в культурно-пізнавальну, що пов'язана з потребою мандрівників у пізнанні традицій інших народів, їх культурно-історичних цінностей та особливостей життєдіяльності, через національну кухню в тому числі [12].

Очевидно, що за своїм змістом і метою етнічний туризм не лише оптимально поєднується в організаційному відношенні з гастрономічним, а й дає змогу зберігати та популяризувати культурну спадщину регіону в її найбільш атрактивних проявах.

Варто зауважити, що у вітчизняній науковій літературі етногастрономічний вид туризму переважно не виокремлюється як окремий вид туристичної діяльності, хоча констатується, що попит на подорожі з елементами ознайомлення з гастрономічними особливостями країни чи регіону постійно зростає [12].

На нашу думку, етногастрономічний туризм – це один із нових напрямів туристичної діяльності, що виник на межі етнічного і гастрономічного туризму і знайомить туристів з автентичними особливостями кухні певної території або національних (етнічних) спільнот, які традиційно на ній проживають. Отже, метою етногастрономічного туризму є ознайомлення з особливостями традиційної гастрономічної культури етнонаціональних спільнот, що

проживають (або проживали раніше) на певній території, шляхом як дегустації страв і напоїв, так і вивчення особливостей їх приготування у місцевому соціокультурному середовищі.

Аналізуючи інноваційні засади сталого розвитку етногастрономічного туризму в регіоні, можна виокремити такі його аспекти.

1. Мета і зміст етногастрономічного туризму, які є відносно новими у теорії і практиці ведення туристичної діяльності.

2. Нові методи організації турів, що є результатом розробки і впровадження тур-операційних інновацій.

3. Оптимальне використання можливостей розвитку туризму на локальному рівні (дестинації та територіальні громади).

4. Використання маркетингових інновацій при введенні на ринок етногастрономічного тур-продукту.

5. Можливість перетворення у вагомий чинник туристичної кластеризації регіону.

Одним із регіонів України, що володіє значним потенціалом інноваційного розвитку туризму, зокрема етногастрономічного, є Львівська область, на території якої за даними Всеукраїнського перепису населення проживають представники понад 100 національностей і етнічних груп, серед яких окремо варто виділити лемків і бойків. Гастрономічні тури в регіоні користуються великим попитом, а у програми багатьох екскурсій включено відвідування найбільш відомих кав'ярень і ресторанів.

Основним центром етногастрономічного туризму у Львівській області є місто Львів, історико-культурна спадщина якого пов'язана з традиційною кухнею не лише українців, а й вірмен, австрійців, поляків, євреїв. На основі взаємодії різних культурних традицій сформувалася своєрідна львівська кухня, яка може трактуватися як частина галицької кухні, однак, на відміну від неї, базується на приготуванні і споживанні більш вишуканих та дорогих страв і напоїв.

У Львові серед великої кількості закладів ресторанного господарства є окремий сегмент тих, які спеціалізуються на національній та етнічній кухні (табл. 1). На наш погляд, для збереження гастрономічної культури регіону слід розширювати мережу саме ресторанів галицької (львівської) кухні, що також дасть змогу більш ефективно залучати зацікавлених туристів.

Таблиця 1

Основні етногастрономічні локації міста Львова

№	Назва локації	Тип	Адреса
<i>Галицька кухня</i>			
1	«Кумпель»	Ресторан	вул. Чорновола, 26
2	«Підпільний Кіндрат»	Ресторан	вул. Валога, 25
3	«Голодний Микола»	Ресторан	вул. Стрийська, 352
4	«Ресторація Бачевських»	Ресторан	вул. Шевська, 8
5	«Перша львівська грильова ресторація м'яса та справедливості»	Ресторан	вул. Валога, 20

Продовження табл. 1

6	«Трапезна ідей»	Ресторан	вул. Валова, 18А
7	«Кентавр»	Ресторан	пл. Ринок, 34
<i>Єврейська кухня</i>			
8	«Під Золотою Розою»	Ресторан	вул. Староєврейська, 37
9	«Ієрусалим»	Кафе	вул. Мечникова, 39
<i>Бойківська кухня</i>			
10	«Бойківська гостина»	Ресторан	вул. Митрополита Андрея, 8
<i>Вірменська кухня</i>			
11	«Mangal Garden»	Ресторан	вул. Кульпарківська, 226а
12	«Єреван»	Ресторан	вул. Митрополита Андрея, 8
<i>Польська кухня</i>			
13	«Кумпель»	Ресторан	вул. Винниченка, 6
14	«Ратуша»	Кафе	пл. Ринок 1
15	«Купол»	Ресторан	вул. Чайковського, 37

Розвиток мережі ресторанів галицької кухні має великі перспективи, адже в регіоні функціонує достатня кількість фермерських господарств, які виготовляють локальні продукти за місцевими рецептами. Однак необхідною є популяризація галицької кухні серед місцевих жителів шляхом проведення тематичних вечорів у ресторанах, майстер-класів серед кухарів, організації інших культурно-освітніх проєктів.

Водночас для туристів цікавими будуть не лише тематичні заклади, а й відповідні заходи, зокрема етногастрономічні фестивалі. На Львівщині вже традицією стало проводити щорічні фестивалі («Гомін Лемківщини» (с. Зимна Вода, Пустомитівський район), «До тебе лину, рідна земле» (с. Нагірне, Самбірський район), «Куховарня RadoFest» (м. Радехів, Радехівський район), «БойЄ» (с. Урич, Сколівський район), «Різдво у Львові» (м. Львів)), які прийнято називати етнічними, однак, оскільки під час їх проведення значна увага відводиться саме автентичній кухні, то їх також можна вважати етногастрономічними. На нашу думку, такі фестивалі є найкращим форматом організації та популяризації етнічного і гастрономічного туризму, а також потужним засобом зміцнення і налагодження міжнаціональних та міжетнічних стосунків.

До основних проблем організації етногастрономічних фестивалів можна віднести неналежне інфраструктурне забезпечення відповідних територій, відсутність розроблених програм розвитку таких фестивалів, мала кількість засобів розміщення, передусім за межами міста Львова, а також відсутність комфортного транспортного сполучення.

Важливим інноваційним напрямом розвитку етногастрономічного туризму в регіоні є розвиток фермерських господарств, що не лише виробляють традиційну і екологічно безпечну сільськогосподарську продукцію, а й пропонують відвідувачам екскурсії, дегустації продуктів, сільський відпочинок.

У 2018 році Львівською обласною державною адміністрацією було представлено гастрономічний проєкт «Гастромандри Львівщиною», випущено відповідний гастрономічний путівник з інформацією про кращих виробників

локальних продуктів, фермерські господарства, садиби, магазини з місцевими продуктами. Окрім різноманітних локацій, путівник пропонує готові тури для гастрономічних мандрів Львівщиною. Зокрема на Львівщині планують створити гастрономічний туристичний маршрут «Дороги смаку Львівщини», який буде представляти регіональні традиційні страви регіону. Такий проєкт буде сприяти розвитку потенціалу етногастрономічного туризму, виробництву місцевих продуктів, збереженню регіональних культурних особливостей.

В етногастрономічні тури слід включати відвідування місцевих виробників продуктів, гастрономічні і етнічні фестивалі, тематичні ярмарки, ринки з фермерськими продуктами місцевих виробників. Отже, етногастрономічні ресурси регіону повинні включати не тільки національну кухню, а також й регіональні і локальні гастрокультурні традиції.

Наявні туристичні ресурси області є хорошою базою для розробки етногастрономічних маршрутів регіоном, що добре усвідомлюють представники туристичного бізнесу. Актуальне завдання туроператорів – розробляти нові етногастрономічні маршрути, використовуючи багатий ресурсний потенціал регіону і вести роботу щодо промоції етногастрономічних туристичних ресурсів. Однак інших значних етногастрономічних проєктів, окрім «Гастромандрів Львівщиною» на території регіону поки не розроблено. У контексті забезпечення сталого розвитку туристичної сфери регіону такий його інноваційний напрям як етногастрономічний туризм повинен бути включений до стратегії формування регіонального туристичного бренду.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сталий розвиток етногастрономічного туризму на регіональному рівні повинен базуватися на поєднанні процесів територіальної диференціації і концентрації, врахуванні впливу глобальних і регіональних чинників, а також локальних соціально-культурних особливостей. Інноваційний потенціал етногастрономічного туризму полягає у його системоформуючому значенні для створення і функціонування туристичної інноваційної системи регіону та окремих форм її просторової організації – туристичних кластерів.

Львівська область має хороші передумови для розвитку етногастрономічного туризму: багата і різноманітна та, що важливо, добре збережена культурна спадщина, вигідне географічне розташування, сформований туристичний бренд. Сталий розвиток етногастрономічного туризму в регіоні може стати поштовхом для підвищення соціально-економічного потенціалу територіальних громад.

Література:

1. Горбач Л. М., Кобук А. Л. Інноваційний розвиток у сучасному світі: основні підходи до вивчення. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_gorbach.htm.
2. Коновал Ю. В. Економічна сутність поняття «інновація». *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*, 2014. Вип. 1(1). С. 336–341.
3. Соловійов В., Кореняко Г., Головатюк В. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія. Київ: Фенікс, 2008. 224 с.
4. Третяк А. М., Калганова І. Г. До питання про економічну сутність

поняття інновацій та інноваційної діяльності у сфері землеустрою. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*, 2016. № 3. С. 54–64.

5. Харів П., Собко О. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: монографія. Тернопіль: Екон. думка, 2003. 184 с.

6. Бурик З. М. Державне регулювання сталого розвитку України: теорія та практика: монографія. Львів: Простір-М, 2017. 383 с.

7. Зайцева В. М. та ін. Використання інноваційних технологій в галузі туризму: монографія. Запоріжжя: Дике Поле, 2015. 143 с.

8. Коркуна О. І. Методологічні засади дослідження потенціалу розвитку туристично-рекреаційної сфери в економіці громади. *Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць*, 2019. С. 121–130.

9. Масловська Л. Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: КНТЕУ, 2003. 366 с.

10. Підвальна О. Г. Інноваційна діяльність в галузі регіонального туризму: система понять. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. Науковий журнал*, 2018. № 30 (19). Т. 2. С. 78–83.

11. Голод А. П., Мисяк О. М. Етнічний туризм у Карпатському регіоні: структурні особливості та проблеми розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Економічні науки, 2015. Вип. 15(1). С. 85–87.

12. Бірічевська Л. В., Крайнюк Л. М. Етно-гастрономічний туризм: перспективи розвитку в Україні. Сталий розвиток міст: матеріали XI Всеукр. студ. наук.-техн. конф. (24-26 квітня 2018 р., м. Харків). С. 47–49.

References:

1. Ghorbach L. M., Kobuk A. L. Innovacijnyj rozvytok u suchasnomu sviti: osnovni pidkhody do vyvchennja. URL: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_gorbach.htm.

2. Konoval Ju. V. Ekonomichna sutnistj ponjattja «innovacija». Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualjnoji vlasnosti, 2014. Vyp. 1(1). S. 336–341.

3. Solovjov V., Korenjako Gh., Gholovatjuk V. Innovacijnyj rozvytok rehioniv: pytannja teoriji ta praktyky: monoghrafija. Kyjiv: Feniks, 2008. 224 s.

4. Tretjak A. M., Kalghanova I. Gh. Do pytannja pro ekonomichnu sutnistj ponjattja innovacij ta innovacijnoji dijalnosti u sferi zemleustroju. *Zemleustrij, kadastr i monitoryngh zemelj*, 2016. #3. S. 54–64.

5. Khariv P., Sobko O. Aktyvizacija innovacijnoji dijalnosti promyslovykh pidpryjemstv rehionu: monoghrafija. Ternopilj: Ekon. dumka, 2003. 184 s.

6. Buryk Z. M. Derzhavne rehuljuvannja stalogo rozvytku Ukrajiny: teorija ta praktyka: monoghrafija. Ljviv: Prostir-M, 2017. 383 s.

7. Zajceva V. M. ta in. Vykorystannja innovacijnykh tekhnologhij v ghaluzi turyzmu: monoghrafija. Zaporizhzhja: Dyke Pole, 2015. 143 s.

8. Korkuna O. I. Metodologhichni zasady doslidzhennja potencialu rozvytku turystychno-rekreacijnoji sfery v ekonomici ghromady. Modeljuvannja rehionaljnoji ekonomiky: zb. nauk. pracj, 2019. S. 121–130.

9. Maslovsjka L. C. Stalyj rozvytok produktyvnykh syl rehioniv: teorija, metodologhija, praktyka: monoghrafija. Kyjiv: KNTEU, 2003. 366 s.

10. Pidvaljna O. Gh. Innovacijna dijajlnistj v ghaluzi regionaljnogho turyzmu: systema ponjatj. Socialjno-ekonomichnyj rozvytok reghioniv v konteksti mizhnarodnoji integraciji. Naukovyj zhurnal, 2018. # 30 (19). T. 2. S. 78–83.

11. Gholod A. P., Mysjak O. M. Etnichnyj turyzm u Karpatsjkomu reghioni: strukturni osoblyvosti ta problemy rozvytku. Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. Serija: Ekonomichni nauky, 2015. Vyp. 15(1). S. 85–87.

12. Birichevsjka L. V., Krajnjuk L. M. Etno-ghastronomichnyj turyzm: perspektyvy rozvytku v Ukraini. Stalyj rozvytok mist: materialy KhI Vseukr. stud. nauk.-tekhn. konf. (24-26 kvitnja 2018 r., m. Kharkiv). S. 47–49.

The article is devoted to substantiating the innovative foundations of organizing ethno-gastronomic tourism in the region based on the provisions of the sustainable development paradigm. The purpose, content and innovative characteristics of ethno-gastronomic tourism are determined, and its interrelationships with other types of tourist activities are analyzed. It is shown that the main center of ethno-gastronomic tourism in the Lviv region is the city of Lviv, where on the basis of the interaction of various cultural traditions, a kind of Lviv cuisine has been formed, which can be interpreted as part of Galician cuisine, but, unlike it, is based on the preparation and consumption of more refined and expensive dishes and drinks.

Innovative aspects of sustainable development of ethno-gastronomic tourism in the region are highlighted. The potential of sustainable development of ethno-gastronomic tourism in the Lviv region is analyzed, and its main innovative directions are identified. The list of the main problems of organizing ethno-gastronomic festivals is highlighted: inadequate infrastructure support for the relevant territories, the lack of developed programs for the development of such festivals, a small number of accommodation facilities, primarily outside the city of Lviv, as well as the lack of comfortable transport links.

It is noted that an important innovative direction for the development of ethno-gastronomic tourism in the region is the development of farms that not only produce traditional and environmentally friendly agricultural products, but also offer visitors excursions, food tastings, and rural recreation. Lviv region has good prerequisites for the development of ethno-gastronomic tourism: a rich and diverse and, importantly, well-preserved cultural heritage, a favorable geographical location, and a well-formed tourist brand.

It is concluded that the sustainable development of ethno-gastronomic tourism at the regional level should be based on a combination of processes of territorial differentiation and concentration, taking into account the influence of global and regional factors, as well as local socio-cultural characteristics.